

Інтегрований урок “Екологічні катастрофи. Аральське море очима Шевченка і сьогодні”

За історією ["Який твій водний слід?"](#) Анни Нікитчук

Чи знають ваші учні про те, що Тарас Шевченко реалізував себе не лише як поет і художник, а і як географ? Помандруйте в часі разом із Шевченком до Аральського моря, а потім проаналізуйте причини й наслідки обміління цієї водойми. Насамкінець поміркуйте, які прості кроки можна робити вже сьогодні, аби зменшувати свій водний слід і покращувати екологію.

Авдиторія: 10-11 класи.

Тривалість: 30-40 хвилин.

Завдання для інтегрованого уроку: географія, біологія й екологія (природничі науки) та українська література.

Розвиваємо: *ключові компетентності* — спілкування державною мовою, основні компетентності у природничих науках і технологіях, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічну грамотність і здорове життя.

Обладнання: аркуші, ручки, мультимедійне обладнання для демонстрації наочності.

Матеріали для уроку

Протягом 1848-1849 років Тарас Шевченко як художник брав участь в Аральській географічній експедиції. Тоді було вперше досліджено Аральське море: виміряно його глибини, визначено географічні координати, проведено геологічну розвідку місцевості, описано флору й фауну.

Завданням Шевченка було з топографічною точністю й максимальною реалістичністю зображувати краєвиди й особливості місцевості. І художник майстерно з цим упорався! Він виконав з натури численні ескізи, замальовки та акварелі.

- Ознайомтеся з творами Тараса Шевченка, створеними під час Аральської експедиції.

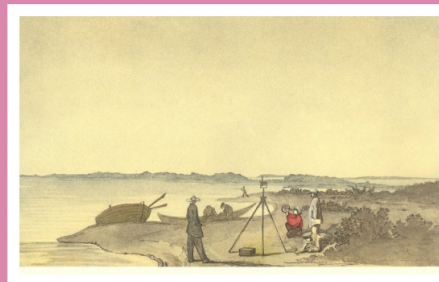
Крутий берег Аральського моря.
Папір, акварель. 1848-1849 рр.

Скелястий берег Аральського моря.
Тонований папір, олівець. 1848-1849

Топограф на березі Аральського моря. Начерк. Папір, олівець.
1848-1849 рр.

Т. Г. Шевченко серед учасників експедиції на березі Аральського моря. Папір, акварель. 1848 р.

Картини Т.Г. Шевченка. Джерело: t-shevchenko.name

Митець змальовував побачене не лише як художник, а і як поет. Ось, наприклад, один із його віршів

того періоду.

Т. Г. Шевченко. Місячна ніч на Кос-Аралі. Папір, акварель, 1848-1849 рр. Джерело: t-shevchenko.name

* * *

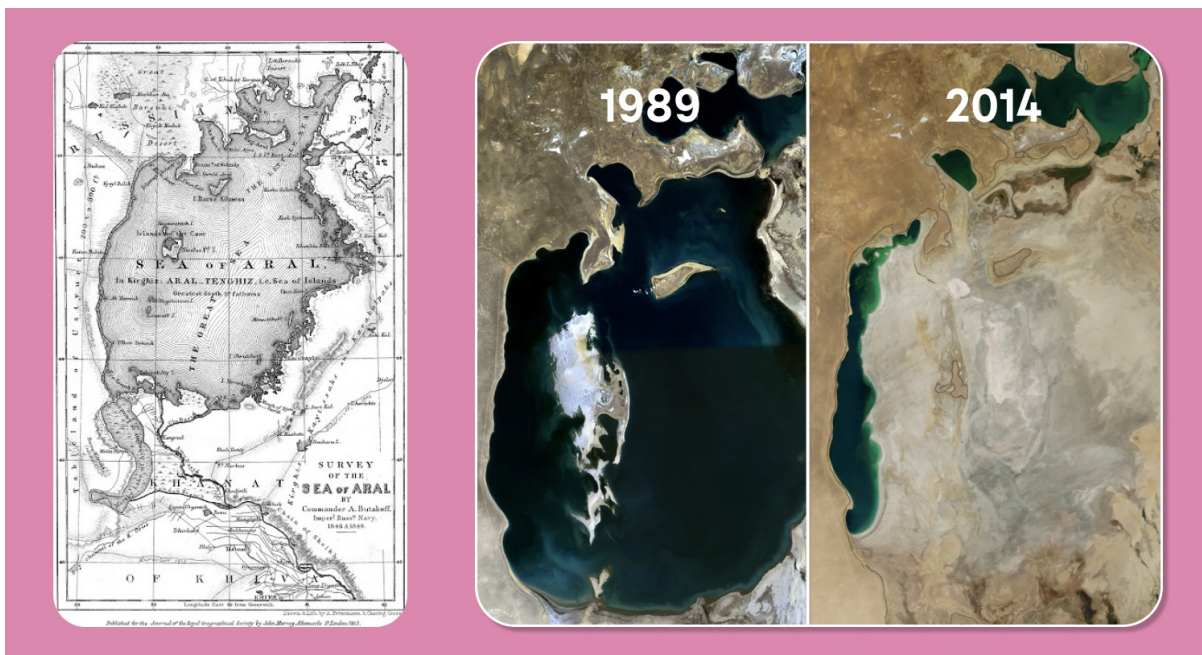
І небо невмите, і заспані хвилі;
І понад берегом геть-геть,
Неначе п'яний, очерет
Без вітру гнеться. Боже милий!
Чи довго буде ще мені
В оцій незамкнутій тюрмі,
Понад оцим нікчемним морем
Нудити світом? Не говорить,
Мовчить і гнеться, мов жива,
В степу пожовкля трава;
Не хоче правдоньки сказати,
А більше ні в кого спитати.

Тарас Шевченко, 1848 р.

На основі матеріалів експедиції складено першу в світовій науці карту Аральського моря.

- Порівняйте карту Аральського моря станом на 1853 рік із теперішніми обрисами водойми на супутникових знімках.

Карта Аральського моря (у її створенні взяв участь Т. Шевченко). Лондон, 1853. Джерело: wikipedia.org

Обміння моря-озера — це справа рук людини. Близько 3 млн га орних земель, де вирощували бавовник, рис та інші сільськогосподарські культури, поливали водами з річок, які живлять озеро.

- Порівняйте сучасні світліни Аральського моря з малюнками Тараса Шевченка.

Аральське море сьогодні. Джерело: pixabay.com

Аральське море сьогодні. Джерело: pixabay.com

- Водний слід яких виробництв міг призвести до екологічного лиха?

Індустрія моди споживає неймовірну кількість води — приблизно 93 млрд м³ щороку. Особливо “спраглим” матеріалом є бавовна. Наприклад, для виготовлення однієї пари джинсів потрібно витратити від 7 500 до 10 000 літрів води — стільки, скільки людина випила б за 10 років.

- Розробіть схему етапів процесу виробництва пари джинсів. Для якого з етапів потрібно найбільше води?
- Які екологічні практики ви запровадили б як свідомі споживачі індустрії моди?
- Спроектуйте один зі шляхів ліквідації катастрофи обміління Аральського моря.

- Складіть промову в стилі TED від імені Тараса Шевченка про його участь в експедиції на Аральському морі.

Збереження водних ресурсів — одна з Глобальних цілей збалансованого розвитку людства.

Поділилась: [Анна Нікитчук](#)

Проект був створений ГО "ПРОСТІР ЗНАНЬ" в 2023 році за технічної підтримки ООН Жінки в Україні та за фінансування Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги Організації Об'єднаних Націй (WFP), гнучкого і оперативного інструменту фінансування, що підтримує якісні заходи для підвищення спроможності місцевих жінок у запобіганні конфліктам, реагуванні на кризи та надзвичайні ситуації та використання ключових можливостей миробудівництва. Усі виключні майнові й немайнові права на текстові матеріали, фото, зображення, малюнки та інші об'єкти авторського права, що розміщені на цьому сайті, належать ГО "ПРОСТІР ЗНАНЬ", крім об'єктів, які містять пряму вказівку на авторство іншої особи. Використання текстових матеріалів з сайту дозволено лише з посиланням на сайт storya.info. Використання фото та зображень без погодження з редакцією суворо заборонено.

© 2025 Сторія. Усі права застережено